

»Läkarkåren lider inte sällan av hybris«

Just hemkommen från läkarstämman sitter jag och läser om filosofen Karl Popper och om Albert Einstein. I stämmans perspektiv kommer de båda orden ur den klassiska grekiska filosofin i mina tankar: »Hybris« och »Sofrosyne«, övermodet och besinningen eller måttfullheten.

Läkarkåren och forskarna lider inte sällan av hybris när de ser på sina möjligheter att med forskning åstadkomma det till synes omöjliga. De reflekterar sällan över vad som också kan bli följderna när man bara hetsar vidare.

På riksstämman föreläser de olika sektionernas representanter om sina senaste framsteg. Där är det dunk i ryggen och »hurra vad vi är bra«. Där finns knappast något av ödmjukhet, besin- ning och självkritik – och det skall det kanske inte heller finnas. Alla skall ju visa vad de kan och vad de funnit sedan sist. Alla känner att de fått ytterligare belägg för att deras hypoteser håller.

Karl Popper däremot, han menade att en riktig vetenskapsman inte skall söka efter sådant som bekräftar hans hypotes för det kan han finna hur lätt som helst. I stället skall hypotesen bevi- sas genom att forskaren söker efter nå- got som omkullkastar den. Det är först när han inte kan finna något sådant som hypotesen gäller. Popper tog Einstein som exempel. För att visa att hans rela- tivitetsteori verkligen höll sökte Einste- in under hela sitt liv efter något som kunde omkullkasta den.

På stämman hörde jag åtminstone två fö- redrag där föreläsarna i all sin hybris och entusiasm mer eller mindre sade emot sig själva och i samma föredrag. »Den här patienten har vi framgångs- rikt behandlat på vår avdelning« föll or- den i ett föredrag, medan på frågestun- den efter var beskedet från samma före- läsare att man egentligen inte hade någ- ra resultat alls att uppvisa med sina be- handlingar.

»Vi är mycket framgångsrika med vår screening« var ett annat föredrags övermodiga budskap, samtidigt som en förevisad kurva över dödligheten i sjukdomen visade att den var oföränd- rad genom åren.

Popper har ett populariserat och mycket känt exempel på sina tankar: Om man vill bevisa hypotesen: »Svanar är vita«, skall man inte ge sig ut i mar- kerna och söka efter vita svanar, för så- dana finner man hur många som helst.

»Läkarkåren och forskarna lider inte sällan av hybris när de ser på sina möjligheter att med forskning åstadkomma det till synes omöjliga. De reflekterar sällan över vad som också kan bli följderna när man bara hetsar vidare.«

ILLUSTRATION: HELENA LUNDING

Man skall i stället söka efter en enda svart svan, för hittar man en sådan fal- ler hypotesen i sin allmänna formule- ring.

Undrar om vi hade haft så många »san- ningar« inom medicinen om den medi- cinska vetenskapen hade arbetat på det sättet. Själv är jag övertygad om att vi inte hade haft det. Jag är också överty- gad om att med mer samhällsvetenskap och humaniora i läkarutbildningen skulle vi åstadkomma en annan läkare. Inte vare sig uppfylld av kolesterol- sänkningens fascinerande överlev- nadsökning även på åldringar eller Swan-Ganzkateterns differentialdia- gnostiska distinktioner, utan en läkare, som vore mera ödmjuk inför sig själv, sin specialitet och inför livet och sin roll bland sjuka människor.

Men det är nog så att alla människor vill ha framgång och bli bekräftade, och många kan bli näst intill förblindade av upphøjelse och personlig framgång. Det gäller inte bara forskare och läkare utan även chefer i företag eller på myn- digheter.

Jag deltog för något halvår sedan i en statlig myndighets jubileum. På fest- middagen var hybris nästan pinsamt närvarande. Här fick avsaknaden av so- frosyne en alldeles speciell dimension eftersom myndighetens uppgift är att

just visa hur mycket det är vi inte vet och inte har bevis för.

Einstein, som kanske naturvetenska- pernas störste, var oerhört ödmjuk, lä- ser jag. Han poängterade ständigt hur mycket det är vi inte kan veta. Ju mer han ägnade sig åt »att på allvar söka sanningen«, ju mer insåg han hur lite han visste. Han uteslöt inte ens någon form av högre ordning i naturen. I *The human side* säger han exempelvis: »Alla, som på allvar sysslar med det vetenskapliga sökandet efter sanning, blir övertygade om att en Ande döljer sig bakom Universums lagar. En ande som är vida överlägsen människans och inför vilken vi med vår anspråkslösa förmåga måste känna oss ödmjuka.« Vad han exakt menar har jag svårt att förstå men jag tycker ändå det är fint sagt av Einstein.

Christer Enkvist
tidigare landstingsöverläkare i Lands-
tinget i Älvsborg, numera medicinsk
rådgivare i Västra Götalandsregionen